

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **I. M.**, bytom J., zastúpeného Mgr. Mirekom Karasom, advokátom, so sídlom: Justičná 9, 811 07 Bratislava, proti žalovanému: **Železnice Slovenskej republiky, Bratislava**, so sídlom: Klemensova 8, 813 61 Bratislava, IČO: 31 364 501, o vydanie **bezdôvodného obohatenia**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 24 C 7/2007, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. marca 2014, sp. zn. 5 Co 181/2012, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 25. marca 2014, sp. zn. 5 Co 181/2012 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I (ďalej aj „súd prvého stupňa“) rozsudkom, sp. zn. 24 C 7/2007 z 9. februára 2012, zaviazal žalovaného zaplatiť žalobcovi istinu v sume 60.243,80 € z titulu bezdôvodného obohatenia spolu s úrokom z omeškania a vo zvyšku žalobu zamietol. Súd prvého stupňa zamietol nárok žalobcu na vydanie úžitkov z bezdôvodného obohatenia ako nedôvodný z dôvodu, že žalobca pri uplatnení si úžitkov z bezdôvodného obohatenia vychádzal z dvoch rôznych kategórii, ktoré nemožno v danom prípade spájať. Tento rozsudok vydal na základe právneho názoru vysloveného v uznesení Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011 (ďalej aj „odvolací súd“), keď zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa, sp. zn. 24 C 7/2007 z 1. októbra 2009, ktorým žalobu zamietol z dôvodu, že nemal za preukázané, že by na strane žalovaného došlo k majetkovému prospechu získanému od žalobcu plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu, alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, pretože užívaním pozemku žalobcu, na ktorom sa dráhy Slovenskej republiky nachádzajú, došlo na úkor žalobcu k bezdôvodnému obohateniu na strane iného subjektu. Žalobu v celom

rozsahu zamietol z dôvodu, že mal v konaní za preukázané, že na strane žalovaného nedošlo na úkor žalobcu k bezdôvodnému obohateniu a zároveň konštatoval, že žalovaný nie je pasívne legitimovaný. Odvolací súd toto rozhodnutie zrušil a zároveň vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie s tým, aby vykonal dokazovanie za účelom zistenia výšky bezdôvodného obohatenia žalovaného na úkor žalobcu porovnaním podobných prenájmov obdobných pozemkov v príbuzných lokalitách príp. porovnaním so znaleckým posudkom a vysvetlením spôsobu výpočtu ustáleného bezdôvodného obohatenia s prihliadnutím na vyslovený názor odvolacieho súdu týkajúci sa subjektu, ktorý sa na úkor žalobcu bezdôvodne obohatil keďže ohľadom týchto skutočností dokazovanie vykonal len čiastočne. Súd prvého stupňa viazaný právnym záverom odvolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 226 O.s.p. tak postupoval v intenciách odvolacieho súdu, ktorý uznesením sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011 konštatoval, že na strane žalovaného došlo k bezdôvodnému obohateniu, a preto súd prvého stupňa vychádzal zo záverov odvolacieho súdu a mal za to, že základ nároku žalobcu je daný a preto na argumentáciu žalovaného neprihliadol. Nakoľko spornou bola v konaní výška náhrady, vo veci nariadil dokazovanie.

Krajský súd v Bratislave (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie účastníkov konania rozsudkom z 25. marca 2014 č. k. 5 Co 181/2012-447 druhý rozsudok súdu prvého stupňa 1/ zmenil v jeho vyhovujúcej časti tak, že žalobu zamietol a 2/ potvrdil v jeho zamietajúcej časti. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že žalovaný len spravuje majetok vlastníka dráhy, pričom tento majetok (koľajnice) sú tým, čo vylučuje vlastníka pozemku v prisvojovaní si jeho úžitkových vlastností, aj keď vlastník dráh svoju činnosť realizuje za účelom zabezpečovania verejných potrieb. Majetok vlastníka dráhy (štátu) sa podľa názoru odvolacieho súdu nezmenšil o prostriedky, ktoré by musel vynaložiť za výkon týchto oprávnení v prípade, že by mu vyplývali z právne relevantného titulu (v danom prípade z právneho úkonu uzavretého s navrhovateľom). Odvolací súd ďalej konštatoval, že z hľadiska hmotno-právneho žalovaný nie je v právnom vzťahu bezdôvodného obohatenia nositeľom povinnosti (o uloženie ktorej navrhovateľ žiadal), a preto mu v prejednávanej veci nesvedčí pasívna legitimácia v konaní. Odvolací súd v odôvodnení rozsudku uviedol, že na konštatovanie nedostatku pasívnej vecnej legitimácie v konaní, ktorý je bez ďalšieho dôvodom pre zamietnutie návrhu, sa odvolací súd námietkami navrhovateľa týkajúcimi sa nepriznania vydania úžitku z bezdôvodného obohatenia nezaoberal. Odvolací súd tak napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa v návrhu vyhovujúcej časti, ktoré vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci, zmenil a návrh

žalobcu ako nedôvodný zamietol a v zostávajúcej návrh zamietajúcej časti rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil z hľadiska vecnej správnosti jeho výroku.

Uvedený rozsudok odvolacieho súdu napadol dovolaním žalobca z dôvodu, že vo veci došlo k nesprávnemu rozhodnutiu podľa ustanovenia § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. a rovnako k nesprávnemu právnemu posúdeniu podľa ustanovenia § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p, pretože žalovaný je v predmetnom konaní pasívne legitimovaným subjektom. Konanie je postihnuté podľa dovolateľa inou vadou, ktorá mala mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci tým, že napadnutým rozsudkom rozhodol ten istý senát odvolacieho súdu v tej istej veci opačným spôsobom, pričom zmenil rozhodnutie prvostupňového súdu, ktoré sa v plnom rozsahu opieralo o právny názor toho istého senátu odvolacieho súdu. Žalobca zároveň poukazuje na skutočnosť, že medzi uvedenými protichodnými rozhodnutiami odvolacieho súdu (uznesenie sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011 a napadnutý rozsudok) sa nezmenila dôkazná situácia a neboli predložené súdu žiadne nové skutočnosti, ktoré by odôvodňovali takúto dôraznú zmenu právneho názoru. Žalobca má za to, že takýto postup odvolacieho súdu je arbitrárny a poukazuje aj na skutočnosť, že v odôvodnení napadnutého rozsudku odvolací súd len slepo prevzal argumentáciu žalovaného a plne s ňou nahradil svoj predošlý právny názor vyjadrený v uznesení sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011. Pri odôvodňovaní nedostatku pasívnej legitimácie žalovaného odvolací súd podľa názoru žalobcu neuvádza posúdenie právnych predpisov, ktoré by na seba logicky a súvisle nadväzovalo.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O. s. p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O. s. p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Výroková časť dovolaním napadnutého rozsudku obsahuje dva výroky: výrok, ktorým v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol a výrok, ktorým v napadnutej zamietajúcej časti potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Dovolateľ napadol toto rozhodnutie v celom rozsahu, oba jeho výroky.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Keďže v prejednávanej veci smeruje dovolanie proti zmeňujúcemu výroku rozsudku, je dovolanie proti výroku rozsudku odvolacieho súdu, ktorým zmenil vyhovujúci výrok rozsudku súdu prvého stupňa procesne prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.)

Dovolací súd sa obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. (a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát). Rovnako je dovolací súd povinný zaoberať sa tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, a to aj v prípade, že neboli účastníkom výslovne namietané, pokiaľ je dovolanie procesne prípustné.

Žalobca existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Žalobca v dovolaní výslovne namieta, že postup odvolacieho súdu je arbitrárny z dôvodu, že napadnutým rozsudkom rozhodol ten istý senát odvolacieho súdu v tej istej veci opačným spôsobom, pričom zmenil rozhodnutie prvostupňového súdu, ktoré sa v plnom rozsahu opieralo o predchádzajúci právny názor toho istého senátu odvolacieho súdu. Dovolateľ zároveň poukazuje na skutočnosť, že medzi uvedenými protichodnými rozhodnutiami odvolacieho súdu (uznesením sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011,

a napadnutým rozsudkom) sa nezmenila dôkazná situácia a neboli predložené súdu žiadne nové skutočnosti, ktoré by odôvodňovali takúto dôraznú zmenu právneho názoru. So zreteľom na tieto tvrdenia žalobcu sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameral na otázku opodstatnenosti jeho tvrdenia, a zistil, že postupom odvolacieho súdu mu bola v konaní odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O.s.p. treba rozumieť taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odňala možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva, ktoré sú mu priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov.

Pri posudzovaní otázky, či v danom prípade došlo v konaní na súdoch nižších stupňov k odňatiu možnosti navrhovateľovi konať, vzal dovolací súd na zreteľ, že vada konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. je dôsledkom porušenia práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd). Za porušenie tohto práva treba považovať aj rozhodnutie odvolacieho súdu o návrhom uplatnenom nároku na základe iného právneho dôvodu, vychádzajúc zo skutočností, ktorými sa ani prvostupňový súd vo svojom rozhodnutí nezaoberal a ku ktorým sa účastník konania nemal možnosť vyjadriť. Podľa názoru dovolacieho súdu v preskúmvanej veci ide o takýto prípad.

Dovolací súd dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu, z ktorého vzišlo dovolaním napadnuté rozhodnutie, neprebehlo podľa zásad spravodlivého konania. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, v skutočnosti žalobcovi odňal právo namietat' správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde; takýmto postupom žalobcovi odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Ako vyplýva z obsahu spisu, dovolací súd čiastočne potvrdil a čiastočne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa, pričom takto rozhodol z iného právneho dôvodu.

Súd prvého stupňa viazaný právnym názorom odvolacieho súdu vychádzal z toho, že žalovaný je v danom prípade pasívne legitimovaný a na základe vykonaného dokazovania zisťoval výšku bezdôvodného obohatenia žalovaného na úkor žalobcu. Postupoval tak preto, lebo podľa predchádzajúceho názoru odvolacieho súdu vysloveného v uznesení sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011, je dôležité pri posudzovaní objektu, ktorý sa bezdôvodne obohacuje, vychádzať zo skutočnosti, kto fakticky vykonáva činnosť v danom prípade na pozemku žalobcu a teda v koho prospech je využitie jeho pozemku. Rovnako tak pasívnu legitimáciu žalovaného načrtol odvolací súd v cit. uznesení tým, že zaviazal súd prvého stupňa vykonať dokazovanie za účelom zistenia výšky bezdôvodného obohatenia žalovaného na úkor žalobcu.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol verejným vyhlásením rozsudku bez toho, aby umožnil žalobcovi vyjadriť sa k možnosti takéhoto iného právneho posúdenia veci v zmysle ustanovenia § 213 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd v porovnaní s rozsudkom súdu prvého stupňa založil svoj rozsudok na odlišnom právnom závere, keď konštatoval nedostatok pasívnej legitimácie žalovaného, pričom súd prvého stupňa viazaný predchádzajúcim názorom odvolacieho súdu vysloveným v uznesení sp. zn. 5 Co 148/2010 zo 7. júna 2011, vychádzal z predchádzajúceho názoru odvolacieho súdu v cit. uznesení, a to, že sa žalovaný bezdôvodne obohatil na úkor žalobcu a tak pokračoval v dokazovaní výšky takejto náhrady a vychádzal zo skutočnosti, že žalovaný je pasívne legitimovaný.

Pokiaľ odvolací súd nevyzval žalobcu v zmysle ustanovenia § 213 ods. 2 O. s. p., aby sa vyjadril k možnému posúdeniu chýbajúcej pasívnej legitimácii žalovaného, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a bolo podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, porušil tým základné právo na spravodlivý proces a na súdnu ochranu garantovanú žalobcovi ako účastníkovi konania podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 541/2011 z 25. apríla 2012). Výklad, ktorý uskutočnil odvolací súd k primeranej aplikácii § 213 ods. 2 O.s.p. v odvolacom konaní v predmetnej veci, nie je ústavne konformný a prieči sa princípom spravodlivého procesu.

Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, bez toho aby primerane použil postup podľa ust. § 213 ods. 2

O.s.p. odňal žalobcovi možnosť namietat' správnosť právneho názoru zaujatého v tomto rozhodnutí na inštančne vyššom súde. V prejednávanej veci sa žalobca až z rozhodnutia odvolacieho súdu dozvedel, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver (než súd prvého stupňa) z okolností, ktoré súdom prvého stupňa neboli spochybňované.

Z dôvodu, že odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa z iného právneho dôvodu a vo svojom rozhodnutí vychádzal zo skutočností, ktorými sa súd prvého stupňa nezaoberal, a tým účastníkovi konania neumožnil sa vyjadriť, svojím postupom zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. a odňal žalobcovi možnosť konať pred súdom. Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí odvolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Dovolací súd tak dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené a ďalej sa s vecnou stránkou dovolania nezaoberal. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež o trovách dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. júna 2015

JUDr. Ľubor Š e b o, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Vanda Šimová